

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 4.4.2007
COM(2007) 163 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Ceļā uz ES tirdzniecības atbalsta stratēģiju – Komisijas ieguldījums

{COM(2007) 158 galīgā redakcija}
{COM(2007) 164 galīgā redakcija}
{SEC(2007) 414}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Ceļā uz ES tirdzniecības atbalsta stratēģiju – Komisijas ieguldījums

1. ES TIRDZNICĪBAS ATBALSTA STRATĒĢIJAS PIRMSĀKUMI

Tirdzniecība ir svarīgs izaugsmes un nabadzības mazināšanas virzītājspēks jaunattīstības valstīs. Taču sekmīgai jaunattīstības valstu integrācijai pasaules tirdzniecībā nepieciešams kas vairāk par labāku piekļuvi tirgum un stiprinātiem starptautiskiem tirdzniecības noteikumiem. Lai pilnībā izmantotu tirdzniecības radītās priekšrocības, jaunattīstības valstīm arī nepieciešams likvidēt ierobežojumus piedāvājuma jomā, kā arī pievērsties strukturāliem trūkumiem. Tas ietver iekšzemes reformas ar tirdzniecību saistītās politikas jomās, tirdzniecības atvieglošanu, muitas spēju stiprināšanu, infrastruktūras atjaunināšanu, ražošanas potenciāla veicināšanu un iekšzemes un reģionālo tirgu attīstīšanu. Nepieciešams veltīt papildu uzmanību tādām jomām kā makroekonomikas stabilitāte, fiskālās reformas, ieguldījumu veicināšana, kapitāla un preču tirgus regulēšana un institūcijas, kā arī cilvēkkapitāla attīstība.

Šiem mērķiem paredzēts tirdzniecības atbalsts. Tirdzniecības atbalstam jābūt visaptverošam un jāsniedz atbalsts visām jaunattīstības valstīm, jo īpaši vismazāk attīstītajām valstīm, kas īsteno reformas un pielāgojas pasaules tirdzniecības sistēmai, ievērojot plašāku ilgtspējīgas attīstības kontekstu. Tirdzniecības atbalsta ietvaros paredzēts veicināt izaugsmi, nodarbinātību un ienākumus. Tādējādi tas ir ieguldījums pirmā Tūkstošgades attīstības mērķa īstenošanā, proti, samazināt to iedzīvotāju īpatsvaru, kuru iztikas līdzekļi dienā ir mazāki nekā viens dolārs. Tāpat tas veicina 8. Tūkstošgades mērķa īstenošanu, proti, izveidot globālu partnerību attīstībai, jo īpaši tālāk attīstīt atvērto tirdzniecības un finanšu sistēmu, kas ir balstīta uz likumu, paredzama un nediskriminējoša. Tirdzniecības atbalsts ir būtisks papildinājums tirdzniecības sarunām. Tas neaizstāj šo sarunu pozitīvu iznākumu attīstības jomā, bet jāīsteno neatkarīgi no sarunu gaitas.

Tirdzniecības atbalsta pamatā esošās koncepcijas ES ir labi zināmas. ES kopumā ir lielākais donors ar tirdzniecību saistītās palīdzības jomā. Eiropas konsensā par attīstību tirdzniecība un reģionālā integrācija noteiktas kā svarīga Kopienas darbības joma. Šajā sakarā jāpiemin notiekošās sarunas par ekonomiskās partnerības nolīgumiem (EPN) ar Āfrikas, Karību un Klusā okeāna reģiona (ĀKK) valstīm. Apņemšanās ar tirdzniecību saistītās palīdzības jomā ir nozīmīgas arī citām ES partnervalstīm, piemēram, Āzijas vai Latīņamerikas valstīm.

Šis paziņojums ir Komisijas ieguldījums, lai turpmāk paplašinātu ES atbalstu tirdzniecības atbalstam, paredzot, ka Padome 2007. gada otrā pusē pieņems kopīgu ES stratēģiju, par ko Padome vienojās 2006. gada oktobrī¹. Tā kā stratēģijas pamatā ir vispārāztītas politiskas saistības un tā balstās uz PTO darba grupas ieteikumiem², ES tirdzniecības atbalsta stratēģijas pievienotā vērtība ir vienošanās par konkrētām darbībām, kādas jāveic. Šāda ES sadarbība stiprinās ES tirdzniecības atbalsta ietekmi un veicinās pasaules mēroga debates par šo tēmu.

¹ Skat. papildu informāciju pielikumā.

² Sīkāk skat. pielikumā.

2. MĒRĶI

Tirdzniecības atbalstam ir vairāki mērķi – radīt iespēju jaunattīstības valstīm, jo īpaši vismazāk attīstītajām valstīm, efektīvāk izmantot tirdzniecību, lai veicinātu izaugsmi, nodarbinātību, attīstību un nabadzības mazināšanu un sasniegtu savus attīstības mērķus; palīdzēt tām veidot un modernizēt piedāvājuma iespējas un ar tirdzniecību saistīto infrastruktūru, lai veicinātu to piekļuvi tirgiem un palielinātu eksportu; palīdzēt tām īstenot tirdzniecības reformu un liberalizāciju, veicot attiecīgus pielāgojumus, tai skaitā darba tirgus un sociālajā jomā; atbalstīt reģionālo integrāciju; atbalstīt raitu integrāciju pasaules tirdzniecības sistēmā un palīdzēt īstenot tirdzniecības nolīgumus, ņemot vērā ilgtspējīgu attīstību, dabas resursu un vides saglabāšanu un pienācīgu darba apstākļu veicināšanu.

Ievērojot Padomes pamatnostādnes, ES tirdzniecības atbalsta stratēģija var veicināt šo mērķu sasniegšanu, pievēršoties šādiem jautājumiem³:

1. Jāpalielina ES tirdzniecības atbalsta apjoms, jo īpaši līdz 2010. gadam palielinot ar tirdzniecību saistīto palīdzību līdz 2 miljardiem euro, kā arī veicinot plašāku tirdzniecības atbalsta vajadzību efektīvu apmierināšanu⁴.
2. Jāuzlabo ES tirdzniecības atbalsta kvalitāte, jo īpaši apņēmoties padarīt efektīvāku attīstības sadarbību.
3. Jāsniedz atbalsts efektīvai uzraudzībai un ziņošanai.
4. Jānodrošina, ka Komisijai un dalībvalstīm ir pietiekams potenciāls minēto mērķu īstenošanai.

Tā kā Padome veltīja īpašu uzmanību tirdzniecības atbalsta vajadzībām, kas saistītas ar notiekošajām sarunām par ekonomiskās partnerības nolīgumiem (EPN) ar ĀKK valstīm, ES stratēģijā jāveltī īpaša uzmanība tam, kas notiek šajā jomā, lai līdzētu pilnībā izmantot EPN attīstības potenciālu. Tirdzniecības atbalsts ir svarīgs elements arī EK palīdzībā Āzijai un Latīņamerikai.

3. ES TIRDZNICĪBAS ATBALSTA APJOMA PALIELINĀŠANA

3.1. Plāns, kā izpildīt ES finansiālās saistības ar tirdzniecību saistītās palīdzības jomā.

Ar tirdzniecību saistītā palīdzība iedalās divās kategorijās — „tirdzniecības politika un regulējums” un „tirdzniecības attīstība”. Pirmā attiecas uz atbalstu jaunattīstības valstu efektīvai līdzdalībai daudzpusējās tirdzniecības sarunās, daudzpusējo tirdzniecības nolīgumu analīzi un īstenošanu, ar tirdzniecību saistītu likumdošanu un tiesību aktu reformām (ieskaitot tirdzniecības tehniskos šķēršļus un sanitāros un fitosanitāros pasākumus), tarifu struktūrām, atbalstu reģionāliem tirdzniecības nolīgumiem, tirdzniecības veicināšanu, ieskaitot muitas režīmus un aprīkojumu, kā arī tādiem jautājumiem kā piegādes ķēdes drošība⁵. Otrā kategorija aptver uzņēmējdarbības attīstību un pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot uzņēmējdarbības vidi, uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumus un iestādes, piekļuvi tirdzniecības finansējumam, tirdzniecības veicināšanu un tirgus attīstību ražošanas un pakalpojumu sektoros, tai skaitā iestāžu un uzņēmumu līmenī.

³ Stratēģijai būs daudz plašāka piemērošanas joma nekā EK budžeta pozīcijai, kas nesen izveidota tirdzniecības atbalstam.

⁴ Skat. definīcijas pielikumā.

⁵ Saskaņā ar Pasaules Muitas organizācijas standartu sistēmu.

Laikposmā no 2001. līdz 2004. gadam Kopienas un dalībvalstu saistības ar tirdzniecību saistītās palīdzības jomā caurmērā bija attiecīgi 840 miljoni euro⁶ un 300 miljoni euro gadā. Padome lūdza izstrādāt plānu, kā panākt, lai 2010. gadā Kopienas un dalībvalstu saistību apjoms būtu 1+1 miljards euro. Pēc pieejamo skaitlisko datu analīzes Komisija secina, ka tā varēs izpildīt šīs saistības. Taču, tā kā trūkst provizorisko datu, Komisija nevar novērtēt, vai dalībvalstis kopumā varēs sasniegt savu 2010. gadam izvirzīto mērķi⁷.

Padome nolēma, ka ievērojama daļa ES palielinātās ar tirdzniecību saistītās palīdzības jāpiešķir ĀKK valstīm, lai atbalstītu reģionālo integrāciju un EPN. Šajā posmā ĀKK partneriem ir svarīgi saņemt norādījumus par reāli iesaistītām summām. Pamatojoties uz pašreizējiem plāniem, paredzams, ka ĀKK paredzētā Kopienas ar tirdzniecību saistītās palīdzības daļa saglabāsies samērā stabila. Kaut arī absolūtā izteiksmē vērojams palielinājums, tas nozīmē, ka lielāko daļu ar tirdzniecību saistītās palīdzības papildu līdzekļu ĀKK valstīm būs jānodrošina dalībvalstīm.

ES dalībvalstis un Kopiena (kā arī citi donori) sniedz atbalstu, pamatojoties uz prioritātēm, kādas partnervalstis noteikušas savās valsts attīstības stratēģijās. ES saistību izpilde lielā mērā ir atkarīga no tā, cik skaidri ar tirdzniecību saistītās palīdzības vajadzības ir formulētas šajās valstu stratēģijās. Tādēļ palīdzība jaunattīstības valstīm noteikt un sarindot prioritārā kārtībā ar tirdzniecību saistītās vajadzības ir būtiski nepieciešama, lai izpildītu ES finansiālās saistības. Būtisks instruments, lai to īstenotu, ir integrētais pamats, kurā savu ieguldījumu jau dod gan Komisija, gan vairākas dalībvalstis⁸. Galvenais uzdevums ir stiprināt integrētā pamata darbības programmu un ietekmi un šo pieeju paplašināt, aptverot vēl citas jaunattīstības valstis. Reģionālā līmenī jāizstrādā efektīvas pieejas tirdzniecības vajadzību novērtējumam.

Komisijas ieteikumi

- Lineāra virzība no pašreizējās situācijas uz 1 miljarda mērķi nozīmētu, ka līdz 2008. gadam ES dalībvalstu kopējās saistības ar tirdzniecību saistītās palīdzības jomā būtu jāpalielina līdz vismaz 600 miljoniem euro. Tomēr stratēģijā jāapsver, kurus pasākumus īstenot, ja ar tirdzniecību saistītās palīdzības apjoms, ko sniedz dalībvalstis, līdz 2008. gadam nerasniegtu šo līmeni.
- Stratēģijā jāietver norādījumi par summām, kādas ietvertas Padomes saistībās piešķirt „ievērojamu daļu” ar tirdzniecību saistītās papildu palīdzības ĀKK valstīm, atbalstot reģionālo integrāciju un EPN, lai palielinātu ĀKK piešķirto kopējās ar tirdzniecību saistītās palīdzības daļu.
- ES stratēģijā jāuzsver, cik svarīgi integrēt ar tirdzniecību saistītos jautājumus valstu attīstības stratēģijās, un jānosaka kritēriji, kad var finansēt ar tirdzniecību saistītās prioritātes, kamēr tiek atjauninātas valsts attīstības stratēģijas. Stratēģijā jāatspoguļo ES apņemšanās aktīvi iesaistīties stiprinātajā Integrētajā pamatā, jo īpaši īstenojot aktīvu

⁶ Ietverot gan Eiropas Attīstības fonda, gan EK kopējā budžeta līdzekļus.

⁷ Skat. sīkāku informāciju par dalībvalstīm Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots Monterejas ziņojumam [SEC(2007) 415], kā arī sīkāku EK saistību izklāstu pielikumā.

⁸ Integrētais pamats ir daudzu donoru programma, kuras mērķis ir sniegt atbalstu vismazāk attīstīto valstu centieniem integrēt tirdzniecību savos valsts attīstības plānos, kā arī palīdzēt koordinēti sniegt ar tirdzniecību saistītu palīdzību, lai risinātu vismazāk attīstīto valstu noteiktās vajadzības. 2006. gada augustā programmā piedalījās 42 vismazāk attīstītās valstis.

⁹ „Tikai IDA” valstis ir Mongolija, Tonga, Vjetnama, Albānija, Armēnija, Gruzija, Kirgizstāna, Moldova, Tadžikistāna, Gajāna, Honduras, Nikaragva, Šrilanka, Kamerūna, Kongo Republika, Kotdivuāra, Gana un Kenija.

līdzdalību pašā valstī, kā arī Integrētā pamata metodes jāattiecina arī uz tām valstīm, kas nav vismazāk attīstītās valstis, tostarp izstrādājot plānu, kā ES kopīgi iesaistīties „tikai IDA”⁹ mehānisma izveidē.

- Stratēģijā jāizklāsta, kā sniegt atbalstu reģionālās tirdzniecības vajadzību novērtējumam, lai atbalstītu reģionālo integrāciju.

3.2. ES atbalsts plašākai tirdzniecības atbalsta programmai

Komisija pilnībā atbalsta plašāku tirdzniecības atbalsta programmu, kādu noteikusi PTO darba grupa, proti, ar tirdzniecību saistītās infrastruktūras, ražošanas spēju un ar tirdzniecību saistītu pielāgojumu iekļaušanu. Šāda plaša pieeja ir atspoguļota, piemēram, 2004. gada ES Rīcības plānā attiecībā uz pamatproduktu tirdzniecību. Kaut arī ES Padome nenoteica konkrētus mērķus skaitliskā izteiksmē attiecībā uz jaunajām tirdzniecības atbalsta kategorijām, ES jau tagad sniedz ievērojamu atbalstu šajās jomās. Piemēram, atbalsts ar tirdzniecību saistītai infrastruktūrai laikposmā no 2001. līdz 2004. gadam vidēji bija 1, 480 miljardi euro gadā no dalībvalstīm un 1, 290 miljardi euro gadā no Kopienas.

Jaunajās tirdzniecības atbalsta kategorijās vērojama zināma neskaidrība, un tās dažkārt pārklājas ar jau esošajām ar tirdzniecību saistītās palīdzības kategorijām¹⁰. Lai sekmīgi attīstītu tirdzniecības atbalsta uzraudzības un atskaites sistēmu, šīm problēmām jārod risinājums. To atzīst tirdzniecības atbalsta dalībnieki, tostarp ES ietvaros, un jo īpaši ESAO/Attīstības palīdzības komitejas ietvaros tiek strādāts pie tā, lai precizētu un vienkāršotu jau sen esošo oficiālās attīstības palīdzības kategoriju darbības jomu un to rādītāju pielietojumu. ES kā vienam no galvenajiem tirdzniecības atbalsta iniciatīvas partneriem būtu jāpiedalās diskusijās, kas pašlaik tiek izvērstas.

Šajā sakarā Komisija uzskata, ka ekonomikas infrastruktūra ir noderīgs rādītājs ar tirdzniecību saistītās infrastruktūras jomā. Attiecībā uz ražošanas jaudām var izmantot esošās ziņošanas kategorijas. Ar tirdzniecību saistīto pielāgojumu kontekstā Komisija uzskata, ka tajā būtu jāietver atbalsts fiskālajām reformām nolūkā ieviest ilgtspējīgākus nodokļu sistēmu veidus¹¹. Saistībā ar to budžeta atbalsts var būt piemērots veids, kā novērst muitas ieņēmumu samazināšanos pēc tirdzniecības liberalizācijas vai atbalstīt ar tirdzniecību saistītās sociālās aizsardzības tīklus, lai atvieglotu pielāgošanos tirdzniecības atvēršanai un globalizēšanai.

Komisijas ieteikumi

- Papildus ar tirdzniecību saistītai palīdzībai ES stratēģijā jāietver politiska apņemšanās stiprināt ES atbalstu ar tirdzniecību saistītai infrastruktūrai, ražošanas spējām un ar tirdzniecību saistītiem pielāgojumiem, vispirms atbalstot šo jautājumu pienācīgu aptveršanu tirdzniecības vajadzību novērtējumos. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz mazām, neaizsargātām ekonomikām, kas atrodas dziļi kontinenta iekšienē, no kurām daudzas atrodas ĀKK reģionā.
- ES stratēģijā jāiekļauj nodoms izveidot saskanīgu ES atskaites sistēmu par visām tirdzniecības atbalsta kategorijām un arī turpmāk aktīvi kopīgi piedalīties attiecīgās diskusijās starptautiskā līmenī. Stratēģijā skaidri jānosaka, ka nodoms ir stingrs un tiks pildīts neatkarīgi no tā, kā risināsies starptautiskās diskusijas.

¹⁰ Skat. diskusiju pielikumā.

¹¹ Saskaņā ar labas pārvaldības principiem nodokļu jomā.

4. ES TIRDZNICĪBAS ATBALSTA KVALITĀTES UZLABOŠANA

Pieaugošais tirdzniecības atbalsta apjoms izvirza jautājumus par kvalitāti un efektivitāti. Nepievēršot šiem jautājumiem vajadzīgo uzmanību, papildu finanšu līdzekļi nenesīs partnervalstu gaidītos uzlabojumus.

ES stratēģija nebūs jāsāk no nekā. Balstoties uz ES Saskaņošanas *ad hoc* darba grupas secinājumiem, ES deva ievērojamu ieguldījumu Parīzes deklarācijā par palīdzības efektivitāti. Tā jau tagad pilnībā ievēro Parīzes principus un ir uzsākusi darbību saistībā ar vairākiem šiem principiem. Konkrēti 2006. gada aprīlī Padome vienojās par principiem un kopīgas plānošanas formātu un izdeva pilnvarojumu turpināt darbu pie papildināmības un līdzfinansēšanas¹².

ES tirdzniecības atbalsta stratēģijā jāparedz praktisks pielietojums principiem, par kuriem panākta vienošanās, galveno uzmanību pievēršot pieciem kvalitātes aspektiem: nabadzība un tirdzniecības atbalsts, atbildība un līdzdalība, ilgtspēja, kopīga analīze, plānošana un izpilde un reģionālā tirdzniecības atbalsta efektivitāte.

4.1. Nabadzība un tirdzniecības atbalsts

Ikvienā tirdzniecības atbalsta kategorijā izdarītā izvēle ietekmēs nabadzības līmeni. Reizēm vērojami kompromisi starp nabadzības mazināšanas tiešiem un netiešiem rezultātiem. Komisija ir ievērojusi, ka saistība ar nabadzību ne vienmēr ir skaidri formulēta tirdzniecības attīstības stratēģijās un tirdzniecības atbalsta darbībās, jo īpaši tradicionālajā ar tirdzniecību saistītajā palīdzībā.

Jautājumam, kā ar tirdzniecības atbalstu nodrošināt nabadzības mazināšanu, nepieciešams pievērst vairāk uzmanības attiecībā uz ikvienu tirdzniecības atbalsta kategoriju. Iespējams darīt vairāk, lai noteiktu tirdzniecības atbalsta jomas, kurās iespējams panākt visplašāko un ilgtspējīgāko nabadzības mazināšanu. Atsevišķās darbībās ES būtu jāsniedz atbalsts nabadzības ietekmes analīzei un secinājumi jāiekļauj pārskatāmā veidā. Pasākumos īpaši jāietver dzimumu dimensija.

Šajā sakarā būtiska ir pienācīga darba programma¹³, lai risinātu ar tirdzniecību saistītus darba tirgus un sociālās pielāgošanās jautājumus. Tāpat stratēģijā būtu jāapstiprina atbalsts Starptautiskās darba organizācijas noteikto pamata darba standartu piemērošanai visā pasaulē. Svarīgi instrumenti, kam piemīt nabadzības mazināšanas un sociālās un ekonomiskās attīstības potenciāls, ir brīvprātīgās iniciatīvas, piemēram, godīga tirdzniecība (*Fair Trade*), ekomarķējums un tamlīdzīgas uzņēmējdarbības programmas, kas dod patērētājiem garantijas, kas ir būtiskas ilgtspējīgai attīstībai, kurai jāpievēršas kopīgajā ES stratēģijā.

Komisijas ieteikumi

- Stratēģijā jāuzsver, ka ES piešķir lielu nozīmi tirdzniecības atbalsta ietekmei uz nabadzību, kā arī jānosaka pasākumi, lai nodrošinātu, ka stratēģijas ietvaros veiktie pasākumi ir efektīvi šajā ziņā.

¹² Sīkāk skat. pielikumā.

¹³ Sal. Padomes 2006. gada 1. decembra secinājumi par pieņemamu darbu visiem un EK dienestu darba dokuments par nodarbinātības veicināšanu, izmantojot ES attīstības sadarbību.

4.2. Atbildība un līdzdalība

Atbildība un līdzdalība ir divi atbalsta efektivitātes principi, kas ir īpaši būtiski tirdzniecības atbalstam. Lai palielinātu tirdzniecības atbalstu, nepieciešama lielāka atbildība, kas izpaužas kā ar tirdzniecību saistītu jautājumu iekļaušana nabadzības mazināšanas un citās stratēģijās. Lai noteiktu pareizas tirdzniecības prioritātes, panāktu vienošanos par reformu politikām un izstrādātu efektīvus pasākumus, kā novērst vājās vietas tirdzniecībā, nepieciešama aktīva privātā sektora, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības līdzdalība. Partneru valdībām bieži nepieciešama palīdzība, lai vadītu šādus konsultāciju procesus. Plašu ieinteresēto aprindu efektīvu līdzdalību *citastarp* var veicināt, stiprinot starpposma organizācijas, piemēram, tirdzniecības kameras.

Komisijas ieteikumi

- ES stratēģijā jāuzsver būtiskā loma, kāda tirdzniecības atbalsta ietvaros var būt privātajam sektoram un pilsoniskajai sabiedrībai. Tajā jāizklāsta veidi, kā atbalstīt valsts pārvaldes spējas pārvaldīt konsultāciju procesus un vājāku interešu grupu iesaisti šajos procesos.

4.3. Ilgtspēja

Ilgtspēja ir ES tirdzniecības atbalsta pamatprincips, un tā jāņem vērā visās tās dimensijās – institucionālajā, finansiālajā/ekonomiskajā, sociālajā un vides dimensijā.

Programmu institucionālās un finansiālās ilgtspējas pamats ir ieinteresēto aprindu **potenciāla attīstības nodrošināšana** un to atbildība visās darbībās, kas apspriestas šajā paziņojumā.

Lai tirdzniecības atbalsta programmās pilnībā integrētu gan sociālos, gan vides apsvērumus, jāpiemēro gan partneru, gan donoru **esošie ietekmes novērtējuma noteikumi un procedūras**. Tālāk jāattīsta tirdzniecības politiku un nolīgumu ilgtspējas ietekmes novērtējumi, un gan ES, gan partneriem labāk jāizmanto to rezultāti.

Konkrēti attiecībā uz vides jautājumiem ES tirdzniecības atbalstam jāpalīdz partneriem izstrādāt **ilgtspējīgākas ražošanas metodes** un jāpalīdz ražotājiem panākt atbilstību (gan valsts, gan privātiem) veselības, drošības un vides standartiem eksporta tirgos un jāuzlabo muitas spējas, lai palīdzētu īstenot daudzpusējo vides nolīgumu aspektus, kas saistīti ar tirdzniecību.

Citi svarīgi saistīti jautājumi ir pienācīga darba veicināšana un efektīvu darba tirgus un sociālās pielāgošanās mehānismu izstrāde. Piemēram, ES arī turpmāk palīdzēs ražotājiem panākt atbilstību atzītiem darba standartiem, praksei un noteikumiem, kā arī veicināt arodveselību un drošību darba vietā.

Komisijas ieteikumi

- ES stratēģijā jāveicina tirdzniecības atbalsta ilgtspēja, tostarp paredzot atbalstu iesaistīto pušu atbildībai, spēju attīstīšanai un līdzdalībai; pildot sociālos un vides mērķus; piemērojot ES un partnervalstu instrumentus un procedūras vides, sociālās, dzimumu un ilgtspējas ietekmes novērtējumam; integrējot šā darba rezultātus konkrētās valsts tirdzniecības vajadzību novērtējumā; veicinot ilgtspējīgas ražošanas metodes un palīdzot panākt atbilstību attiecīgiem izstrādājumu standartiem eksporta tirgos.

4.4. Kopīga analīze, plānošana un izpilde

Visas jaunākās ES attīstības atbalsta tendences ir vērstas vienā virzienā – ES partneru starpā nepieciešama lielāka savstarpēja papildināmība un sadarbība visos plānošanas cikla posmos un attiecībā uz visiem instrumentu veidiem. Tas jāņem vērā arī attiecībā uz tirdzniecības atbalstu¹⁴.

Ar tirdzniecību saistīto vajadzību **kopīgas analīzes** sakarā par ES koordinācijas pamatu vismazāk attīstītajās valstīs būtu jāizmanto Integrētā pamata procesi. Līdzīgi procesi būtu jāizstrādā attiecībā uz kopīgu analīzi citās valstīs. Ekonomiskās partnerības nolīgumu sakarā būtisks papildinājums ĀKK reģionos ir reģionālās sagatavošanās darba grupas.

Turpmākā perspektīvā ES ir iespējas **labāk koordinēt savas reaģēšanas stratēģijas valstīs un reģionos**. Apvienotā Tirdzniecības un attīstības ekspertu grupa varētu kļūt par daudzpusēju iniciatīvu neformālu koordinācijas forumu.

Iespējas kopīgi darboties lielā mērā būs atkarīgas sasniegumiem, pielietojot **nozares mēroga pieejas**, jo tās ir viens no priekšnoteikumiem, lai varētu īstenot **nozares budžeta atbalstu**. Sekmīgi tirdzniecības vajadzību novērtēšanas procesi un koordinācija attiecīgajā valstī palīdzēs sagatavot augsni sekmīgām nozares mēroga pieejām.

Jāizpēta iespējas tirdzniecības atbalsta ietvaros izmantot **kopējā budžeta atbalstu**, tostarp aplūkojot jautājumu par atbilstīgu rādītāju izstrādi. Visbeidzot, pateicoties **ES līdzfinansējumam** tirdzniecības atbalstam, varētu palielināt tirdzniecības atbalstu, nepārslogojot partneru apgūšanas spējas, atverot esošās EK programmas dalībvalstīm vai atļaujot dažām dalībvalstīm uzņemt vadību, pamatojoties uz to salīdzinošajām priekšrocībām un speciālajām zināšanām.

Komisijas ieteikumi

- Stratēģijā jānosaka darbības, lai veicinātu ES vadošo lomu koordinētās reaģēšanas stratēģijās tirdzniecības atbalsta ietvaros. Tā ietvaros varētu izstrādāt pārskatu par partnervalstīm, kurās aktīvi tiek izmantots ES tirdzniecības atbalsts, un iecelt ES tirdzniecības atbalsta kontaktpunktus, lai veicinātu ES koordināciju un kopīgu identifikāciju konkrētā valstī.
- Raugoties uz turpmākām iespējām iesaistīties kopīgā plānošanā (piemēram, saistībā ar Komisijas valstu stratēģiju, tai skaitā 10. EAF, termiņa vidusposma pārskatu), stratēģijā jārada pamats, lai varētu veiksmīgi aptvert ar tirdzniecību saistītus jautājumus attiecīgajā valstī.
- Stratēģijā jānosaka darbības, lai tālāk attīstītu nozares mēroga pieeju izmantošanu tirdzniecības atbalstā. Tajā jāierosina pasākumi, lai veidotu uzticību, kas nepieciešama, lai veicinātu kopīgu izpildes metožu, piemēram, budžeta atbalsta un līdzfinansēšanas pielietošanu.
- Stratēģijā jāizceļ loma, kāda daudzpusēju iniciatīvu koordinēšanā varētu būt Apvienotajai tirdzniecības un attīstības ekspertu grupai.

¹⁴ Skat. pielikumu.

4.5. Reģionālā tirdzniecības atbalsta efektivitāte

Atbalsts reģionālajai integrācijai ir raksturīga iezīme ES attīstības sadarbībai un attiecībām ar valstīm, kas nav ES dalībvalstis, jo īpaši tirdzniecības un muitas politiku ietvaros. Tādēļ tirdzniecības atbalsta sniegšanā būtisks ir reģionālais līmenis, jo īpaši reģionos, kas ir cieši iesaistīti reģionālās integrācijas pasākumos. Tas atbilst arvien pieaugošajam reģionālo tirdzniecības un sadarbības nolīgumu skaitam, arvien lielākai jaunattīstības valstu partneru interesei par reģionālo integrāciju un prioritātei, kāda Eiropas konsensā par attīstību, Kotonū līgumā un EK Attīstības sadarbības instrumentā tiek piešķirta reģionālajai integrācijai.

Plānošana un izpilde reģionālā līmenī pēc būtības neatšķiras no valsts līmeņa. Jāizmanto tie paši atbalsta efektivitātes principi, kaut arī reģionālā līmenī tas varētu būt sarežģītāk. Galvenie pasākumi, lai nodrošinātu atbalsta efektivitāti reģionālā līmenī, ir šādi:

- **reģionālo partneru spēju atbalstīšana, lai tie uzņemtos atbildību par tirdzniecības atbalsta pasākumiem un to vadību,** jo īpaši attīstot reģionālo organizāciju potenciālu novērtēt ietekmi, kāda piemīt tirdzniecībai vai reģionālai integrācijai un/vai tirdzniecības nolīgumiem ar trešām valstīm, un stiprinot to spēju uzraudzīt un īstenot saistības, tostarp tādos jautājumos kā fiskālās reformas;
- **plānošanas koordinēšana, atbalstot reģionālo un tirdzniecības integrāciju.** Var izstrādāt kopīgus ES pasākumus, lai novērtētu vajadzības un noteiktu jomas, kurās ES varētu sniegt atbalstu konkrētā reģiona integrācijas programmai, ietverot ekonomiskās un sociālās integrācijas jautājumus. Reģionālā līmenī var daudz paveikt, izvērsot tālāk jau esošus pasākumus attiecībā uz privātā sektora attīstību, ražošanas potenciālu un infrastruktūru;
- **racionālāku izpildes metožu pielietošana.** Stratēģijā jānosaka labāki koordinācijas veidi, lai paātrinātu tirdzniecības atbalsta finanšu līdzekļu kolektīvu mobilizēšanu. Jāattīsta budžeta atbalstam un līdzfinansēšanai atbilstošas reģionālās izpildes metodes. Piemēram, Komisija izstrādā saistību nolīgumus, lai veicinātu tās reģionālās sadarbības finanšu pārvaldību. Daži ĀKK reģioni ir sākuši veidot reģionālos finansējuma mehānismus, lai atvieglotu reģionālo programmu pārvaldību, ieskaitot Komisijas un, iespējams, citu donoru ieguldījumu EPN atbalstam;
- **sadarbības ar citiem donoriem stiprināšana.** Komisijai un dalībvalstīm kopīgi jārosina ārpuskopienas donorus apsvērt iespējas palielināt atbalstu reģionālajai tirdzniecības integrācijai. Īpaši svarīgas ir reģionālās attīstības bankas un starptautiskas finanšu iestādes.

Komisijas ieteikumi

- ES stratēģijā jāuzsver ES apņemšanās piemērot atbalsta efektivitātes principus reģionālā līmenī, atbalstot reģionālo partneru spējas uzņemties atbildību un vadīt tirdzniecības atbalstu, koordinējot programmas, pielietojot racionālākas izpildes metodes un uzlabojot sadarbību ar citiem donoriem.
- Ņemot vērā notiekošās EPN sarunas, ES stratēģijā kā prioritāte jānorāda reģionāli pasākumi EPN kontekstā, jo īpaši attiecībā uz plānošanas koordinēšanu un reģionālu iniciatīvu, piemēram, reģionālo EPN fondu, atbalstam.

5. ĪPAŠIE ĀKK ASPEKTI PRIEKŠLIKUMĀ

Oktobra sanāksmē Padome īpašu vērību veltīja ar EPN saistītā tirdzniecības atbalsta programmai ĀKK valstīs. Visi iepriekš izklāstītie pasākumi ir būtiski, sniedzot atbalstu ĀKK reģioniem un valstīm EPN kontekstā. Daži ieteikumi ir īpaši svarīgi, tie šeit ir atkārtoti vēlreiz:

Komisijas ieteikumi

- ES stratēģijā jāietver norādījumi par summām, kādas ietvertas Padomes saistībās piešķirt „ievērojamu daļu” ar tirdzniecību saistītās palīdzības papildu līdzekļu ĀKK valstīm, lai palielinātu ĀKK piešķirto kopējās ar tirdzniecību saistītās palīdzības daļu.
- Stratēģijā jāietver ES politiska apņemšanās stiprināt ES atbalstu ar tirdzniecību saistītai infrastruktūrai, ražošanas spējām un ar tirdzniecību saistītiem pielāgojumiem, vispirms atbalstot šādu plašāku jautājumu pienācīgu aptveršanu tirdzniecības vajadzību novērtējumos.
- Stratēģijā prioritārā kārtā jāatbalsta ar tirdzniecību saistītu jautājumu iekļaušana ĀKK valstu attīstības stratēģijās.
- Stratēģijā jāizklāsta, kā stiprināt atbalstu reģionālās tirdzniecības vajadzību novērtējumam, lai atbalstītu reģionālo integrāciju. EPN kontekstā tas ietver īpašu uzsvāru uz EPN reģionālās sagatavošanās darba grupām.
- ES stratēģijā jāuzsver ES apņemšanās piemērot atbalsta efektivitātes principus reģionālā līmenī, atbalstot reģionālo partneru spējas uzņemties atbildību un vadīt tirdzniecības atbalstu, koordinējot programmas, pielietojot racionālākas izpildes metodes un uzlabojot sadarbību ar citiem donoriem.
- Stratēģijā jāpiešķir prioritāte EPN reģioniem attiecībā uz izpildes metožu koordināciju un atbalstu iniciatīvām, par kurām līdzatbildību uzņēmušies reģioni, piemēram, reģionālajiem EPN fondiem.

6. VI. UZRAUDZĪBA UN ZIŅOŠANA

Lai panāktu progresu iepriekš apspriestajos reģionos, būtiskākā loma pieder uzraudzībai un ziņošanai. Nepieciešams veikt gan procesa uzraudzību, gan rezultātu uzraudzību saskaņā ar kritērijiem, par kuriem jāvienojas. Pastāv cieša savstarpēja saikne starp PTO/ESAO sistēmas ietvaros paredzēto globālo uzraudzību un ziņošanu un ES līmeņa ziņošanu par ES tirdzniecības atbalsta stratēģijas īstenošanu.

Uzraudzība un ziņošana globālā līmenī

PTO tirdzniecības atbalsta darba grupas ierosinātā **globālā pārskata mehānisma** ietvaros vajadzētu novērtēt tirdzniecības atbalsta sniegumu gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi.

- Kvantitatīvi: uzraudzībai jāaptver globālo tirdzniecības atbalsta plūsmu, par kuru PTO/ESAO ziņo donori, kā arī atbalsta saņēmēju ziņojumus par to, kā tiek īstenotas to tirdzniecības potenciāla attīstīšanas stratēģijas. Komisijas nolūks nav pārklāties ar PTO/ESAO darbību, vācot kvantitatīvus datus par tirdzniecības atbalstu, taču tā varētu kopīgi ar dalībvalstīm izmantot esošos datus analīzei ES līmenī, lai iegūtu labāku pārskatu par jau īstenotajām un plānotajām darbībām.
- Kvalitatīvi: globālam pārskatam jārada arī pamats diskusijām par visiem jautājumiem, kas attiecas uz tirdzniecības atbalsta efektivitāti, cenšoties panākt starptautisku vienošanos par šiem jautājumiem un veicot informācijas apmaiņu starp donoriem un partnervalstīm. Tajā jāuzrauga, kā tiek īstenoti procesi, par kuriem panākta vienošanās un kuri atzīti par būtiskiem, lai nodrošinātu atbalsta efektivitāti un rezultātus. Ar uzraudzību jāsniedz atbalsts tirdzniecības atbalsta **pārvaldībai, kas balstīta uz rezultātiem**, jo īpaši veicinot skaidru un izmērojamu mērķu un rādītāju izstrādi. Īpaša uzmanība jāveltī ietekmei uz nabadzību. Pārskata mehānismam arī jāpalīdz vairo izpratni par efektīvākajiem veidiem, kā izlietot tirdzniecības atbalsta līdzekļus, tostarp par saikni starp iekšzemes tirgiem, pieprasījumu un institucionālajām spējām un jaunattīstības valstu spējām piedalīties starptautiskajā tirdzniecībā, politiskās sistēmas nozīmīgumu, tirdzniecības liberalizēšanas un tirdzniecības atbalsta secību, labāko veidu, kā tirdzniecības jautājumus integrēt nabadzības mazināšanas stratēģijās utt.

Būtiska nozīme būs atbalstam pašu saņēmējvalstu tirdzniecības atbalsta uzraudzīšanas un novērtēšanas sistēmām.

Uzraudzība un ziņošana ES līmenī

ES būs nepieciešams ziņot par ES tirdzniecības atbalsta stratēģijas īstenošanu, piemēram, Eiropas Parlamentam. ES stratēģijas īstenošanā gūto progresu ik gadu būtu jānovērtē Padomei, pamatojoties uz Komisijas un dalībvalstu progresa ziņojumu. Jāveicina kopīgi programmu novērtējumi. Ja vajadzīgs, stratēģijā jāveic korekcijas.

Komisijas ieteikumi

- ES stratēģijai aktīvi jāveicina uzraudzība un ziņošana globālā līmenī, tostarp sniedzot atbalstu ziņošanai un uzraudzībai, ko veic jaunattīstības valstis.
- Stratēģijai būtu jāpalīdz racionalizēt Komisijas un dalībvalstu ziņošanu Dohas datubāzei par tirdzniecības atbalsta kvantitatīvām plūsmām, lai šos datus varētu izmantot padziļinātai analīzei ES līmenī.
- ES stratēģijā jānosaka darbība, lai sniegtu atbalstu pārvaldībai, kas balstās uz rezultātiem, un jāuzliek ES par pienākumu ik gadu veikt kopīgus programmas novērtējumus tirdzniecības atbalsta jomā, lai novērtētu, kas paveikts ES stratēģijas prioritārajās jomās un jomās, par kurām vienošanās panākta starptautiskā līmenī.

7. ES TIRDZNICĪBAS ATBALSTA POTENCIĀLS

Priekšnosacījums tirdzniecības atbalsta paplašināšanai ir cilvēkresursu potenciāla attīstīšana gan centrālajā struktūrā, gan birojos uz vietas. Bez šā potenciāla tirdzniecībai nebūs tik lielas lomas politiskajā dialogā, bet donororganizācijām būs grūtāk reaģēt uz partnervalstu vajadzībām. Potenciāls nozīmē gan darbinieku skaitu, gan prasmes.

Īpašās vajadzības potenciāla vairošanai dažādās dalībvalstīs būs atšķirīgas, un tās būs atkarīgas no tā, kādā veidā dalībvalsts būs izlēmusi paplašināt savu tirdzniecības atbalstu. Lai īstenotu atbalsta efektivitātes programmu, būs nepieciešams liels darbinieku skaits. Taču, liekot lietā speciālo zināšanu apmaiņu, varētu samazināt nepieciešamību palielināt cilvēkresursus šajā jomā.

Komisijas ieteikumi

- Komisija iesaka novērtēt ES esošo tirdzniecības atbalsta potenciālu un speciālās zināšanas.
- ES stratēģijā jāizpēta kopīgās ES iniciatīvas attīstīt speciālās zināšanas un apmainīties ar tām, piemēram, veicot apmācību par tirdzniecības atbalsta jautājumiem.